

Н. В. Поліщук,
Європейський університет,
м. Київ

**ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА**

Статтю присвячено дослідженню державної підтримки активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва. Розкрито зміст методів та інструментів державного регулювання інноваційної діяльності, враховуючи зарубіжний досвід.

The article is devoted to research of state support of activation of innovative activity of business entities. Maintenance of methods and instruments of the state adjusting of innovative activity is exposed, taking into account foreign experience.

Сучасний розвиток економіки країни здійснюється на інноваційних засадах і безпосередньо пов'язаний з формуванням ефективної державної інноваційної політики, її реалізація передбачає визначення пріоритетів і концептуальних засад інноваційного розвитку країни, формування нормативно-правової бази щодо відносин між державними інституціями та інноваційно активними суб'єктами підприємницької діяльності, використання прямих і опосередкованих методів регулювання інноваційної діяльності з метою її активізації, формування і розвитку відповідної інфраструктури.

Проблеми інновацій, стратегії нововведень як комплексу заходів, спрямованих на впровадження в господарську діяльність нової техніки, технологій, винаходів постійно перебувають у полі зору світової і вітчизняної економічної думки. Водночас опрацювання наявних вітчизняних джерел засвідчує, що більшість складових частин даної сфери аналізу мають простір для подальшого розгортання досліджень. Крім того, представлені наукові пошуки потребують узагальнення, урахування нових факторів стосовно формування активізації інноваційного розвитку підприємств.

Широке коло питань, пов'язаних з дослідженням проблем інноваційної діяльності висвітили у працях такі науковці, як: О.Волков, А.Гречан, М.Денисенко, О.Кіктенко, В.Сидорук та інші. Незважаючи на велику кількість досліджень і публікацій щодо проблем інноваційної діяльності, її аспекти залишаються дискусійними.

Актуальність обраної теми зумовлюється, з одного боку,

ключовим значенням ефективної економічної стратегії інноваційного розвитку підприємств, створенням передумов для підвищення їх конкурентоспроможності на державному і глобальному рівнях, а з іншого – усе ще недостатнім ступенем розробленості відповідної проблематики у вітчизняній науці.

Мета статті — визначення державної підтримки інноваційної діяльності підприємств для підвищення їх активізації та конкурентоспроможності в сучасних умовах функціонування.

Інноваційна діяльність — це процес, спрямований на реалізацію результатів закінчених наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень у новий або вдосконалений продукт, що реалізується на ринку, у новий або вдосконалений технологічний процес, що використовується у практичній діяльності, а також у пов'язані з цим додаткові наукові дослідження і розробки. При цьому слід враховувати, що інноваційна діяльність означає весь, без винятків, інноваційний процес, починаючи з появи науково-технічної ідеї і завершуючи розповсюдженням (дифузією) продукту.

Інноваційний процес у сучасному розумінні не обмежується першою появою на ринку нового продукту, послуги або доведенням до проектної потужності нової технології. По мірі розповсюдження інновація вдосконалюється, стає більш ефективною, набуває раніше не відомих споживчих властивостей. Це відкриває для неї нові сфери застосування, ринки, нових споживачів. Сукупний суспільний результат інновації є позитивним саме завдяки механізму дифузії інновацій.

Інновація – це зміна технології виробництва, яка безпосередньо впливає на продуктивність факторів виробництва та спосіб їхнього поєднання, а отже, забезпечує видозміну виробничої функції. За визначенням, інновація в соціально-економічній системі є способом більш ефективного використання ресурсів. Отже, навіть за збереження наявної диспозиції факторів виробництва відбувається збільшення обсягів виробництва.

Держава, будучи головним суб'єктом інноваційної діяльності, створює умови для зростання науково-технічного потенціалу країни, визначає пріоритети у сфері науково-

технічної діяльності і підтримує їх розвиток через систему фінансово-кредитних і податкових інструментів, формує організаційні механізми інформаційного та ресурсного забезпечення інноваційної діяльності. З цією метою створено законодавче забезпечення, яке визначає правові, економічні та організаційні умови науково-технічної та інноваційної діяльності, передбачає регулювання відносин між суб'єктами науково-технічної та інноваційної діяльності, визначає порядок та умови надання підтримки юридичним особам, які здійснюють науково-технічну і/або інноваційну діяльність. Однак сучасне законодавство України фрагментарно, незавершено, без взаємного узгодження окремих законів носить сліди компромісів у боротьбі «різних груп» впливу у парламенті [6, с.32]. Тому метою державної інноваційної політики є формування у країні таких умов для діяльності господарюючих суб'єктів, за яких вони були б зацікавлені і спроможні розробляти та виготовляти нові види продукції, впроваджувати сучасні наукомісткі, екологічно чисті технології та розширювати на цій основі свої ринки збуту.

Головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції. Продумана і цілеспрямована інноваційна політика держави позитивно впливає на ефективність інноваційних процесів і загальну динаміку економічного розвитку. І, навпаки, недостатньо обґрунтовані дії і заходи держави у сфері регулювання інноваційних процесів руйнують їх мотиваційний механізм, гальмуючи соціально-економічне зростання і навіть перешкоджаючи йому.

Для активного використання інновацій в економіці можна зазначити такі основні форми підтримки: організаційну, фінансову та підтримку провідних наукових шкіл [1, с.14].

Організаційно-правова підтримка означає створення інфраструктури, що забезпечить комерціалізацію результатів науково-дослідних розробок з одночасним захистом

інтелектуальної власності в Україні та за кордонами.

Фінансова підтримка полягає в концентрації матеріальних і фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки; стимулювання створення приватного вітчизняного капіталу.

Підтримку провідних наукових шкіл у галузі фундаментальних досліджень визначають за вибору перспективних їх напрямів як закономірностей розвитку власне науки та потреб суспільства.

Для активізації інноваційної діяльності Україні передусім слід задіяти широкий спектр економічних регуляторів – податкових, кредитно-фінансових тощо. Мається на увазі система податків, їхні ставки та пільги; порядок та норми амортизаційних відрахувань; система фінансування, кредитування й ціноутворення; фінансові дотації, субсидії, бюджетні позики; антимонопольні заходи; система експертизи, контролю інвестицій; приватизація державної власності тощо [3, с.520].

Саме така політика має на меті розвиток необхідних галузей економіки України й доцільне фінансування інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Для цього потрібно досліджувати світові тенденції, які спостерігаються в процесі розробки інноваційних ідей.

Як свідчить досвід економічно розвинутих країн, національна влада повинна запроваджувати механізми створення розгалуженої корпоративної структури, яка здійснюватиме всебічне стимулювання й підтримку наукових досліджень та розробок шляхом їхньої комерціалізації [5, с. 34].

У світовій практиці підтримки інноваційної діяльності вироблено значну кількість інструментів, за допомогою яких держава реалізує необхідні функції у цій сфері. Серед них можна виділити декілька варіантів напрямів (рис. 1):

1. Пряма фінансова підтримка інноваційних процесів:

Ї безпосереднє фінансування утворення нових галузей, наукоємних виробництв тощо за рахунок коштів Державного бюджету, зокрема на державних підприємствах;

Ї ініціювання створення та фінансування науково-дослідницьких програм, наукових центрів шляхом

конкурсного відбору;

Ў надання безпроцентних чи пільгових позик та грантів;

Ў державне замовлення на інноваційні продукти;

Ў дотації за рахунок Державного бюджету для визначених галузей, виробництв чи технологій;

Ў компенсація банківського процента цілком чи його частини, в разі спрямування позики на фінансування інвестицій у технологічні інноваційні зміни;

Ў державні виплати провідним науковим центрам та науковцям;

Ў компенсація науково-дослідним установам витрат, пов'язаних з налагодженням інформаційного забезпечення.

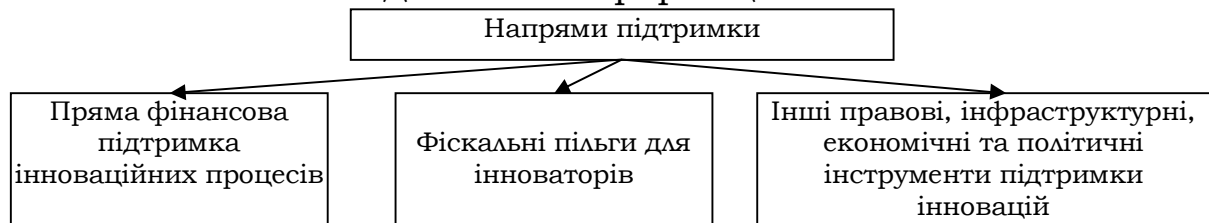

Рис. 1. Державна підтримка інноваційної діяльності за напрямками

2. Фіскальні пільги для інноваторів:

Ў зниження ставок податку на прибуток підприємств;

Ў податковий кредит інноваційним підприємствам;

Ў зменшення суми прибутку до оподаткування шляхом виключення з нього вартості досліджень чи освоєння нової технології;

Ў звільнення від деяких відрахувань до бюджету;

Ў звільнення від сплати податку на прибуток, який отримано власниками майнових прав інноваційних та венчурних фірм;

Ў відстрочка сплати імпортного мита чи звільнення від його сплати в разі ввезення товарів для реалізації інноваційного проекту;

Ў пільгова амортизація для фірм, визначених як інноваційні.

3. Інші правові, інфраструктурні, економічні та політичні інструменти підтримки інновацій:

Ў удосконалення законодавства про авторське право, патентних відносин;

Ў введення системи сертифікації та стандартів, що

заохочує споживання інноваційних товарів;

Ў розвиток та підтримка системи освіти в країні: закладів загальної освіти, університетів, спеціальної фахової підготовки, системи безперервного навчання і перекваліфікації робочої сили, курсів профільного тренінгу та менеджменту;

Ў тимчасовий дозвіл на монополію виробника інноваційних товарів та впровадника інноваційних технологій, або, навпаки, обмеження монопольного становища, що зменшує витрати становлення нових виробників товарів чи послуг;

Ў створення державної інформаційної інфраструктури, розширення доступу до інформаційних мереж та банків даних, бібліотек;

Ў надання державних замовлень підприємствам для гарантування компенсації витрат на фінансування інновацій;

Ў здійснення державного регулювання інтересів українських виробників інноваційної продукції на міжнародному рівні, застосування відповідного торговельного режиму та регулювання валютних курсів.

Здійснюючи політику регулювання і стимулювання інноваційного розвитку, держава змушена постійно розв'язувати проблему балансу розподілу суспільних ресурсів. Вкладаючи кошти в стимулювання споживчого попиту, суспільство відволікає їх від інвестиційного і інноваційного напрямів. Рішення про концентрацію коштів на реалізацію інноваційних проектів, в свою чергу, веде до відносного зменшення обсягів споживання та поточного виробництва й інвестування. Таким чином, вкладаючи кошти в інновації, суспільство закладає основи довгострокової стратегії формування внутрішнього ринку товарів споживчого та виробничого призначення.

Отже, інноваційний розвиток можна охарактеризувати як процес структурного вдосконалення національної економіки, який досягається переважно за рахунок практичного використання нових знань для зростання обсягів суспільного виробництва, підвищення якості суспільного продукту, зміцнення національної конкурентоспроможності та прискорення соціального прогресу в суспільстві. На

державному рівні має бути модернізована система прямої підтримки інноваційних процесів за допомогою механізмів податкової і грошово-кредитної політики. Регулювання державою умов інноваційної діяльності повинно здійснюватись зі вжиттям таких заходів: створення відповідних систем оподаткування, дотацій та емісії цінних паперів, а також кредитування, затвердження певних норм та стандартів, антимонопольних заходів та інвестиційної політики держави.

З вищенаведеного визначення слідує, що стимулювання інноваційного розвитку не може бути обмеженим лише точковим стимулюванням вибраних тем досліджень чи розробок, а має бути спрямоване на створення умов для масового пошуку результативних шляхів технологічних змін і швидкої підтримки позитивних знахідок. Відтак головним завданням інноваційної політики держави є забезпечення збалансованої взаємодії наукового, технічного і виробничого потенціалів, розробка та впровадження механізму активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва, поширення інновацій в усіх сферах національної економіки.

Перспективними напрямками подальших досліджень щодо підтримки активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва є обґрунтування підходів до оптимізації організаційного механізму її здійснення, удосконалення інструментів державного регулювання інноваційної діяльності та розробка додаткових стимулюючих заходів активізації інноваційного розвитку суб'єктів підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Денисенко М.П., Риженко Я.В. Стратегічна місія інноваційної діяльності та шляхи її активізації // Проблеми науки. – 2007. – №6. – С.10 – 16.
2. Денисенко М.П., Шабліна Я.В. Інноваційна діяльність підприємств України: суть, оцінка та напрями активізації // Проблеми науки. – 2008. – №6. – С.9 – 16.
3. Економіка та організація інноваційної діяльності: Підручник / О.І.Волков, М.П.Денисенко, А.П.Гречан та ін. / За ред.О.І.Волкова та М.П.Денисенка. – К.: Професіонал, 2004. – 960 с.
4. Каракай Ю. Роль держави у стимулюванні інноваційної діяльності // Економіка України. – 2007. – №3. – С.14 – 21.
5. Кіктенко О.В. Механізми державного регулювання інноваційного розвитку національної економіки України // Фондовий ринок. – 2007. – № 5. – С.32 – 36.
6. Сидорук В. Інноваційний шлях розвитку економіки України очима практика // Інтелектуальна власність. – 2007. – № 9. – С. 24 – 33.